

Asia: VN/12575/2023

Lausuntopyyntö uudistettavasta lainvalmistelun kuulemisoppaasta

VASTAAJATIEDOT

1. Organisaatio

muu

TYÖRYHMÄN ARVIOMUISTIO

2. Vaihtoehto 1 ohjeistetulle lausuntoajalle: Säilytetään nykyinen lausuntoajan pääsääntö (vähintään 6 viikkoa, laajoissa hankkeissa vähintään 8 viikkoa ja yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) ja avataan ohjeessa aiempaa konkreettisemmin pääsäännöstä poikkeamisen edellytykset.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Kannatamme yleissääntönä ehdotettua kuuden viikon lausuntoaikaa, ml. laajojen hankkeiden kahdeksan viikon lausuntoaika ja yleisen lomakauden pidennykset. Poikkeamisen edellytyksien tulisi kuitenkin olla esitettyä tiukemmat ja poikkeamisen tulisi olla luvanvaraista. Arviomuistion mukaan keskeinen lainvalmistelun kiirettä lisäävä tekijä on poliittinen paine. Ministeriön johto edustaa tätä poliittista painetta eikä siksi ole lainvalmistelun laadun näkökulmasta perusteltua, että juuri tämä taho myöntäisi oikeuden poikkeamiseen pääsäännöstä. Oikea taho poikkeaman myöntämiseen voisi olla esimerkiksi lainsäädännön arviointineuvosto, oikeuskansleri tai erikseen muodostettava asiantuntijaelin, joka toimisi esimerkiksi oikeusministeriön alaisuudessa.

Lausuntoaika olisi laskettava siitä hetkestä, kun lausuntopyyntö on lähetetty sidosryhmien kirjaamoihin tai vastaanottajille; ei siitä hetkestä, kun lausuntopyyntö on julkaistu verkossa.

3. Ohjeistetut poikkeamisperusteet: Pitäisikö pääsääntöisestä lausuntoajasta voida tapauskohtaisen kokonaisharkinnan perusteella poiketa seuraavilla perusteilla? Valitse kaikki seikat, joiden perusteella lyhyemmän lausuntokierroksen pitäisi olla mahdollinen.

vaikutuksiltaan suppeat hankkeet

Perustelut

Lisäksi poikkeamisperusteena voisi olla vähäisen kansallisen liikkumavaran hankkeet.

Lausuntoaajasta poikkeamisen tulisi olla sallittua vain erityisen painavista syistä. Lausuntoaikojen lyhentämisen tulisi olla mahdollista ainoastaan tilanteissa, joissa valtioneuvoston oikeuskansleri on ratkaisukäytännössään katsonut lyhentämisen perustelluksi.

Tavanomaista lausuntoaajasta poikkeamisen perusteisiin tulisi täsmentää, että vaikutuksiltaan suppea hanke ei ole sama asia kuin ilmaisumuodoltaan suppea hanke. Toisin sanoen pieni muutos säädöstekstiin saattaa merkitä suurta periaatteellista muutosta, jolloin täysmittainen lausuntokierros on tarpeen.

Helposti omaksuttavien hankkeiden osalta säädöshuolto ja määräaikaisen lain voimassaolon jatkaminen ovat kohtalaisen selkeitä poikkeusperusteita. Vaikka esityksen omaksuttavuutta on mahdollista helpottaa monin tavoin, esimerkiksi pitkälle laaditulla hallituksen esitysluonnoksella ei pitäisi voida perustella tavanomaista lyhyempää lausuntoaikaa, vaan pitkälle laaditun esityksen tulisi olla oletusarvo kaikissa lausuntopyynnöissä. Myös hankeviestinnän ja keskustelutilaisuuksien järjestämisen tulisi olla lähtökohtaisesti osa lainvalmistelua ilman, että lausuntoaikoja niiden perusteella lyhennetään.

Asian poikkeuksellisen kiireellisyyden osalta opasluonnoksessa on viitattu esimerkkeinä vakavaan epidemiaan, talous- tai energiakriisiin, turvallisuusuhkaan, luonnonkatastrofiin sekä Suomen EU- tai kansainvälisiin velvoitteisiin. Nämä ovat tilanteita, joissa tavanomaista lyhyempi lausuntoaika saattaa olla perusteltu. On huolehdittava siitä, että muista syistä johtuva kiire ei johda lausuntoaikojen lyhentämiseen. Näin ei tule olla myöskään vaalivuonna valmisteltävien budjettilakien osalta.

4. Vaihtoehto 2 ohjeistetulle lausuntoaajalle: Määritellään uudeksi lausuntoaajan pääsäännöksi vähintään 5 viikkoa (laajoissa hankkeissa vähintään 7 viikkoa, yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) sekä poikkeamismahdollisuudet samoin kuin edellä 1 vaihtoehdossa. Osallistumisoikeuksien turvaamiseksi arvioidaan uuden kuulemisoppaan viimeistelyssä, onko tarpeen muuttaa opasluonnoksen vapaaehtoisesti noudatettavia, lausunnon antamista helpottavia suosituksia periaatteiksi, joita on lähtökohtaisesti noudatettava kaikissa hankkeissa (esim. ennakoilmoitus lausuntomenettelyn aiheesta ja ajankohdasta sekä vaikutusarvioinnin ja säännöskohtaisten perusteluiden valmiusaste).

Vastustan

Perustelut

Arviomuistiossa on hyvin esitetty perustelut sille, miksi nykyistä lausuntoaikaa ei ole syytä lyhentää. Lyhyempi lausuntoaika heikentäisi lainvalmistelun laatua eikä ole lainvalmistelun kokonaistehokkuuden näkökulmasta perusteltua.

5. Vaihtoehto 3 ohjeistetulle lausuntoajalle: Määritellään uudeksi lausuntoajan pääsäännöksi vähintään 4 viikkoa (laajoissa hankkeissa vähintään 6 viikkoa, yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) sekä poikkeamismahdollisuudet samoin kuin edellä 1 vaihtoehdossa. Osallistumisoikeuksien turvaamiseksi arvioidaan uuden kuulemisoppaan viimeistelyssä, onko tarpeen muuttaa opasluonnoksen vapaaehtoisesti noudatettavia, lausunnon antamista helpottavia suosituksia periaatteiksi, joita on lähtökohtaisesti noudatettava kaikissa hankkeissa (esim. ennakoilmoitus lausuntomenettelyn aiheesta ja ajankohdasta, vaikutusarvioinnin ja säännöskohtaisten perusteluiden valmiusaste, kuulemiset varhaisemmassa vaiheessa valmistelua sekä lausuntokierroksen aikana järjestettävä keskustelutilaisuus).

Vastustan

Perustelut

Arviomuistiossa on hyvin esitetty perustelut sille, miksi nykyistä lausuntoaikaa ei ole syytä lyhentää. Lyhyempi lausuntoaika heikentäisi lainvalmistelun laatua eikä ole lainvalmistelun kokonaistehokkuuden näkökulmasta perusteltua.

6. Arviomuistiossa käsitellään keinoja kuulemisen kehittämiseksi erityisesti valtioneuvoston sähköisiin työkaluihin liittyen. Pitäisikö seuraavia toimenpiteitä merkittävänä lainvalmistelun kuulemisen kehittämisessä? Valitse kaikki toimenpiteet, joita pitäisit merkittävänä.

Kaikki säädösehdotuksista järjestettävät lausuntomenettelyt järjestettäisiin Lausuntopalvelussa.

Perustelut

Kaikki mainitut toimenpiteet ovat merkittäviä.

7. Muu palaute työryhmän arviomuistioista.

Arviomuistiossa on esitetty tilastotietoa keskimääräisistä lausuntoajoista, jotka ovat suositeltuja aikoja lyhyemmät ja lyhentyneet viime vuosina. Lausuntoaikojen lyhentyminen on tärkeä havainto, johon on syytä puuttua. Lainvalmistelun tasoa on pystyttävä parantamaan.

KUULEMISOPAS – JOHDANTO

8. Kommentit kuulemisoppaan johdannosta.

Johdannossa on hyvin kuvattu kuulemisen tarkoitus: kaikkien asiaan liittyvien näkökulmien tunnistaminen sekä mahdollisuus saada tietoa mahdollisista virheistä, riskeistä ja vaikutuksista. Kuuleminen lisää lainvalmistelun laatua ja helpottaa valmistelijan työtä.

Jaksossa 1.4.1. todetaan kuulemisten olevan usein tarpeellisia yhteiskunnallisesti merkittävien uudistusten valmistelussa esi- ja perusvalmisteluvaiheessa. Sana ”usein” on tässä yhteydessä turha, sillä yhteiskunnallisesti merkittäviä uudistuksia tehdessä on selvää, että kuulemiset ovat tarpeen. Samoin jaksossa 1.4.3. todetaan, että ”vaikutuksiltaan merkittävässä hankkeissa kuulemisia tulisi yleensä järjestää useassa eri vaiheessa ja jo ennen kuin varsinainen säädösehdotus valmistuu”. Tässä

konditionaali ”tulisi” on tarpeen muuttaa muotoon ”tulee”. Ohjeessa ei ole syytä lieventää sen velvoittavuutta, jota on lievennetty jo ”yleensä”-sanalla.

Johdantoluvussa on esitetty mahdollisia syitä tavanomaista suppeammille kuulemisille. On huomattava, että kiireeseen, talouteen ja turvallisuuteen on mahdollista vedota varsin monissa tilanteissa. Olisi tärkeää, että johdannossa painotettaisiin erikseen oikeuskanslerin ratkaisukäytäntöä perusteena tavanomaista suppeammille lausuntoajoille. Tavanomaista suppeampi kuuleminen ei voi olla ilmoitusasia vaan sen pitäisi olla luvanvaraista.

Johdannossa on tunnistettu se, että kuuleminen ei yleensä muodosta edustavaa kuvaa sidosryhmien tai yleisön näkemyksistä (jakso 1.4.4). Osuudessa voisi vielä paremmin avata tämän huomion suhdetta esitelyihin kuulemiskeinoin ja niiden käyttötarkoituksiin. Esimerkiksi laajalle joukolla suunnatun kyselyn avulla on mahdollista saada kattavampi kuva eri näkökulmista kuin työryhmätyöskentelyssä, joka usein pohjautuu etujärjestöjen läsnäoloon.

Lausuntopalvelua ja Otakantaa.fi -palvelua esitellään sivulla 23 sekä liitteessä 1. Lausuntopalvelun kohdalla on huomattava, että vaikka lausunnon antaminen edellyttää vahvaa tunnistautumista, se ei edellytä sen todentamista, että lausunnon syöttäjällä on tosiasiallisesti oikeus edustaa ilmoittamaansa organisaatiota. Otakantaa.fi-palvelu on tässä suhteessa vielä heikompi, sillä kuka tahansa voi antaa minkä tahansa organisaation nimissä lausunnon. Kun lausunnonantamismenettelyjä kehitetään, on kannatettavaa keskittää lausuntojen antaminen Lausuntopalveluun ja käyttää Otakantaa.fi-palvelua kokonaan eri tarkoitukseen, esimerkiksi laajan yleisön näkemysten keräämiseksi. Ks. vastauksemme kohtaan 21.

ESIVALMISTELU – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

9. Periaate – Mahdollisen esivalmistelun aloittaminen julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

10. Periaate – Mahdollisessa esivalmistelussa kuullaan keskeisiä sidosryhmiä ja tarvittaessa myös yleisöä, jos hankkeella voi olla merkittäviä vaikutuksia eikä kyse ole sellaisen EU-säädöksen täytäntöönpanosta, jossa on vähän kansallista liikkumavaraa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

11. Periaate – Jos esivalmistelusta laaditaan arviomuistio tai muu loppuraportti, siitä järjestetään kirjallinen kuuleminen Lausuntopalvelussa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

12. Periaate – Esivalmistelun mahdollista loppuraporttia koskevasta kuulemispalautteesta julkaistaan yhteenveto Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

13. Muut kommentit kuulemista esivalmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

-

PERUSVALMISTELU – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

14. Periaate – Säädosvalmisteluhankkeen toimeksiannosta päätettäessä suunnitellaan, miten sidosryhmiä osallistetaan valmistelun aikana. Keskeisiä näkökulmia suunnittelussa ovat hankkeen sidosryhmien ja kuulemistarpeiden tunnistaminen sekä kuulemisten aikataulut ja menetelmät.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

15. Periaate – Perusvalmistelun aikana kuullaan riittävän laajasti sidosryhmiä ja tarvittaessa myös yleisöä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

16. Periaate – Perusvalmistelussa suunnitellaan säädösehdotusta koskeva lausuntomenettely.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

17. Muut kommentit kuulemista perusvalmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

-

LAUSUNTOMENETTELY – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

18. Periaate - Lausuntomenettely järjestetään Lausuntopalvelussa ja julkaistaan myös Hankeikkunassa. Lausuntomenettely voidaan järjestää muulla tavalla vain perustellusta syystä, joka mainitaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen perustelumuihistiossa.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Oppaassa tulisi määritellä ne perustellut syyt, joihin vedoten lausuntomenettely voidaan järjestää muulla tavalla kuin Lausuntopalvelussa. Näiden syiden joukko on syytä pitää erittäin rajattuna.

19. Periaate - Säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaika on aihetta pidentää, jos se muuten ajoittuisi yleiseen lomakauteen. Lausuntoaika voi olla lyhyempi vain perustellusta syystä, joka mainitaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen esittelymuistiossa. (Perustelluista syistä ks. opasluonnoksen luku 4.4.)

Kannatan muutettuna

Perustelut

Kannatamme yleissääntönä ehdotettua kuuden viikon lausuntoaikaa, ml. laajojen hankkeiden kahdeksan viikon lausuntoaika ja yleisen lomakauden pidennykset. Poikkeamisen edellytyksien tulisi kuitenkin olla esitettyä tiukemmat, ja lupa poikkeamiseen pitäisi saada ministeriön ulkopuolelta. Arviomuistion mukaan keskeinen lainvalmistelun kiirettä lisäävä tekijä on poliittinen paine. Ministeriön johto edustaa tätä poliittista painetta eikä siksi ole lainvalmistelun laadun näkökulmasta perusteltua, että juuri tämä taho myöntäisi oikeuden poikkeamiseen pääsäännöstä. Oikea taho poikkeaman myöntämiseen voisi olla esimerkiksi lainsäädännön arviointineuvosto, oikeuskansleri tai erikseen muodostettava asiantuntijaelin, joka toimisi esimerkiksi oikeusministeriön yhteydessä.

Tavanomaista lausuntoajasta poikkeamisen perusteisiin tulisi täsmentää, että vaikutuksiltaan suppea hanke ei ole sama asia kuin ilmaisumuodoltaan suppea hanke. Toisin sanoen pieni muutos säädökseen saattaa merkitä suurta periaatteellista muutosta. Aina kyse ei myöskään ole suorista vaikutuksista ihmisiin vaan esimerkiksi demokraattisen järjestelmän kokonaisuudesta.

Lausuntoaika olisi laskettava siitä hetkestä, kun lausuntopyyntö on lähetetty sidosryhmien kirjaamoihin tai vastaanottajille; ei siitä hetkestä, kun lausuntopyyntö on julkaistu verkossa.

20. Periaate – Lausuntomenettelyssä saaduista lausunnoista laaditaan yhteenveto, joka julkaistaan Hankeikkunassa. Lausuntoyhteenvedon laatimisesta tai julkaisemisesta voi poiketa vain perustellusta syystä, joka mainitaan hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen esittelymuistiossa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

21. Muut kommentit lausuntomenettelyä koskevasta ohjeistuksesta.

Lausuntomenettelyiden yhdenmukaistaminen ja Lausuntopalvelun käytön laajentaminen on kannatettavaa, mutta edellyttää samalla Lausuntopalvelun kehittämistä. Lausuntopalvelussa olisi varmistuttava siitä, että lausunnon antajalla (henkilö) on mandaatti toimia organisaation lausunnon antajana. Aiemmin eri palveluissa on järjestetty kyselyitä, joissa kuka tahansa on voinut syöttää minkä tahansa organisaation lausunnonantajaksi (esim. kasvuriihikysely). Lausuntopalvelussa pitäisi varmentaa, edustaako henkilö organisaation virallista kantaa vai työskenteleekö hän itsenäisesti organisaatiossa. Esimerkiksi yliopistojen kohdalla tämä on olennaista, sillä yliopistolla saattaa olla virallinen kanta (erit. yliopistoja koskevaan sääntelyyn), mutta valmistelussa oleviin asioihin saattaa kantansa esittää myös esimerkiksi tutkija, joka toimii oman akateemisen asiantuntemuksensa ja vapautensa puitteissa. Hänenkin tulee voida kirjata affiliaationsa yliopistoon, mutta kuitenkin niin, että kaikille osapuolille on selvää, että hän ei edusta yliopiston virallista kantaa.

Lausuntopalvelun pitää toimia teknisesti moitteetta. Jos pyydetään valitsemaan useampia vaihtoehtoja, useamman vaihtoehdon valitsemisen tulee olla teknisesti mahdollista.

Rakenteisten kyselyiden malleissa on oltava varovainen, jotta kokonaiskuvan muodostaminen ja lakiesitysten kokonaisvaikutusten arviointi ei hankaloitu. Säädösesityksen vaikutus saattaa monissa tapauksissa syntyä kokonaisuudesta eikä pelkästään yksityiskohdista.

Lausuntopyynnön toteuttamisen rakenteistettuna ei tulisi olla siinä määrin vahva periaate kuin se opasluonnoksessa nyt on. Kuten oppaassakin esitetään, rakenteistettu kysymyksenasettelu perustuu lainvalmistelijan näkemukseen olennaisista asioista. Tämä näkemys voi poiketa lausunnonantajien näkemyksistä. Vapaan kommentoinnin on välttämätöntä olla mahdollista.

Rakenteistetuissa kyselyissä on välttämätöntä, että kaikkia kysymyksiä voi tarkastella ennen kyselyn täyttämisen aloittamista. Kyselyt eivät siis saa koostua välilehdistä, joiden välillä ei pääse liikkumaan vastaamatta pakollisiin kysymyksiin.

Jatkossakin on tärkeää, että annetut lausunnot julkaistaan Lausuntopalvelussa sellaisenaan.

JATKOVALMISTELU JA VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSENTEKO – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

22. Kommentit kuulemispalautteen hyödyntämistä jatkovalmistelussa ja valtioneuvoston päätöksenteossa koskevasta ohjeistuksesta.

-

EDUSKUNNAN ASiantuntijakuulemiset – Periaatteet ja yleinen palaute

23. Periaate - Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa annettavassa esittelevän ministeriön vastineessa arvioidaan valiokunnan saama olennainen asiantuntijapalaute. Vastineessa vastataan myös valiokunnan mahdollisesti esittämiin kysymyksiin ja tarkentamistarpeisiin. Vastineessa mahdollisesti esitettävistä muutoksista hallituksen esityksen säännösehdotuksiin keskustellaan tarvittaessa valiokuntaneuvoksen kanssa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

24. Muut kommentit esittelevän ministeriön toimintaa eduskunnan valiokunnan asiantuntijakuulemisessa koskevasta ohjeistuksesta.

-

SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI –YLEINEN PALAUTE

25. Kommentit kuulemista seurannassa ja jälkiarvioinnissa koskevasta ohjeistuksesta.

Seurannassa ja jälkiarvioinnissa tulisi hyödyntää mahdollisimman paljon akateemisia tutkijoita niin, että he saavat kohtuullisen korvauksen työstään.

EU-ENNAKKOVAIKUTTAMINEN, EU-SÄÄDÖKSET JA VALTIOSOPIMUKSET – YLEINEN PALAUTE

26. Kommentit kuulemista EU-ennakkovaikuttamisessa, EU-säädösten ja valtiosopimusten valmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

Ohjeluonnoksessa ja valtioneuvoston periaatepäätöksessä EU-ennakkovaikuttamisesta (VNp) linjataan ennakkovaikuttamisen valmistelusta ja sidosryhmien osallistumisesta siihen. Linjauksista huolimatta sidosryhmillä ei käytännössä ole ollut mahdollisuutta systemaattisesti vaikuttaa Suomen linjauksiin EU-päätöksenteossa. Osallistaminen on tyypillisesti ollut muodoltaan viime hetkellä tiedottavaa sen sijaan, että osallistaminen perustuisi dialogiin sidosryhmien kanssa ennen kuin Suomen kannoista asiallisesti on jo päätetty. Toisin sanoen linjausten kirjaukset eivät tällä hetkellä toteudu riittävästi. Asiakirjojen jakamisen lisäksi kaivataan avoimia sidosryhmätilaisuuksia, joissa näkökulmien esittäminen olisi mahdollista laajalle joukolle relevantteja tahoja.

Jaostojen toiminnassa tulee kiinnittää huomiota jaostojen kokoonpanojen tasapuolisuuteen ja erityyppisten tahojen mahdollisuuteen tuoda näkökulmia esiin.

ESIVALMISTELU – SUOSITUKSET

27. Suositus – Esivalmistelun aikana on usein tarkoituksenmukaista järjestää myös suullisia kuulemisia esimerkiksi tietopohjan, nykytilan ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoittamiseksi.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

28. Suositus – Kirjallisen esivalmistelukuulemisen kysymykset rakenteistetaan niin, että selvityksen kohteena oleva asiakokonaisuus ja osa-alueiden keskinäiset yhteydet on helppo hahmottaa. Myös vapaan palautteen antaminen on yleensä mahdollista. Lisäksi kysymysten muotoiluissa otetaan huomioon palautteen koostamiseen liittyvät tarpeet.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Rakenteisten kyselyiden malleissa on oltava varovainen, jotta kokonaiskuvan muodostaminen ja lakiesitysten kokonaisvaikutusten arviointi ei hankaloidu. Säädösesityksen vaikutus syntyy monissa tapauksissa kokonaisuudesta eikä pelkästään osista.

Lausuntopyyntöä toteuttamisen rakenteistettuna ei tulisi olla siinä määrin vahva periaate kuin se opasluonnoksessa nyt on. Kuten oppaassakin esitetään, rakenteistettu kysymyksenasettelu perustuu lainvalmistelijan näkemykseen olennaisista asioista. Tämä näkemys voi poiketa lausunnonantajien näkemyksistä. Vapaan kommentoinnin on välttämätöntä olla mahdollista.

Ks. kommenttimme kohtaan 67 koskien kyselyn laatimista.

29. Suositus – Esivalmisteluvaiheessa ainakin arviomuistiota tai muuta loppuraporttia koskeva kuuleminen on hyvä järjestää suomeksi ja ruotsiksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle väestölle. Usein riittävää on, että tiivistelmä arviomuistion sisällöstä on saatavana ruotsiksi.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

30. Suositus – Loppuraporttia koskevan kuulemispalautteen yhteenveto julkaistaan Hankeikkunassa etappina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

31. Suositus – Loppuraporttia koskevasta kuulemispalautteesta julkaistaan Hankeikkunassa kirjallinen arvio.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

PERUSVALMISTELU – SUOSITUKSET

32. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen hankesuunnitelman mukaiset kuulemiset aikataulutetaan lainvalmistelun prosessioppaan mukaisten työvaiheiden mukaan.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

33. Suositus – Perusvalmistelun aikaisten kuulemisten aikataulut julkaistaan etukäteen Hankeikkunassa etappeina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

34. Suositus – Kuulemissuunnitelman sisällön ja aikataulun ajantasaisuus tarkistetaan tarvittaessa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

35. Suositus – Valmistelun aikana kuullaan suoraan myös niitä ihmisiä sekä yhteisöjä ja niissä toimivia, joita asia ja ratkaisuvaihtoehdot koskevat.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Valmistelun aikana tulee kuulla myös yleistä etua edustavia tahoja.

36. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen lausuntopyynnöt, kyselyt ja muut kirjalliset kuulemiset tehdään osittain rakenteisina.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Ks. vastauksemme kohtiin 28 ja 67.

37. Suositus – Perusvalmistelun aikaisissa kuulemisissa esimerkiksi nykytilan ja sen muutostarpeiden, tietopohjan sekä ratkaisuvaihtoehtojen kartoituksesta on monesti tarkoituksenmukaista hyödyntää myös suullisia, keskusteltavia kuulemistapoja.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

38. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen aikaiset kuulemiset järjestetään myös ruotsiksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle väestölle.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

39. Suositus – Perusvalmistelun aikainen sidosryhmien kuulemispalaute kootaan yhteenvedoon, joka julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

40. Suositus – Perusvalmistelussa arvioidaan, miten kuulemista voidaan hyödyntää säädöksen seurannassa sen voimaantulon jälkeen.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

LAUSUNTOMENETTELY – SUOSITUKSET

41. Suositus - Lausuntopyyntö ja lausuntomenettelyn toteutus suunnitellaan perusvalmistelun tekevän työryhmän kanssa. Jos esitys on tehty virkatyönä, ainakin keskeiset sidosryhmät osallistetaan lausuntopyynnön valmisteluun, mukaan lukien lausuntomenettelyn jakelulistan määrittelyyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Tarkistuslista sidosryhmien tunnistamisen tueksi (s. 17–18) on hyödyllinen työkalu, kun lausuntopyynnön jakelusta päätetään.

42. Suositus - Lausuntopyyntö toteutetaan rakenteisena niin, että myös vapaa kommentointi on mahdollista.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Ks. vastauksemme kohtiin 28 ja 67.

43. Suositus – Lausuntomenettelyn ajankohta ja aihe julkaistaan ja ilmoitetaan lausuntopyynnön saajille etukäteen ainakin silloin, kun lausuntoaika on pääsääntöä lyhyempi.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Tämän ohjeen tulisi olla suositusta velvoittavampi periaate.

44. Suositus - Lausuntojen antamiseen varataan niin pitkä aika, että myös muilla kuin sidosryhmien edunvalvojilla ja viranomaisilla on todellinen mahdollisuus osallistua lausuntomenettelyyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

45. Suositus - Ruohonjuuritason toimijoita tai muuten laajempaa yleisöä tavoittelevan lausuntomenettelyn viestintä suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä hankkeen sidosryhmien kanssa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Tarkistuslista sidosryhmien tunnistamisen tueksi (s. 17–18) on hyödyllinen työkalu, kun lausuntopyynnön jakelusta päätetään.

46. Suositus - Keskustelutilaisuudet, haastattelut sekä verkkokeskustelut ja -kyselyt voivat olla hyviä täydentäviä keinoja ruohonjuuritason palautteen saamiseksi lakiehdotuksesta.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Keskustelutilaisuudet, haastattelut sekä verkkokeskustelut ja -kyselyt voivat olla hyviä täydentäviä keinoja myös asiantuntijapalautteen saamiseksi.

47. Suositus - Lausuntoyhteenvedon alussa on tiivistelmä lausuntomenettelyn toteutuksesta ja ehdotuksen asioita tai asiakokonaisuuksia koskevan palautteen päälinjoista. Tämän jälkeen on yhteenvedo yksityiskohtaisesta palautteesta asiakohdittain. Saman suuntaisella kannalla olevien perustelut ryhmitellään asiakohdittain.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

48. Suositus - Lausuntopalvelussa olevan rakenteisen palauteaineiston voi tallentaa Excel-tiedostoksi, jolloin rakenteisia ominaisuuksia voi hyödyntää lausuntoyhteenvedon koostamisessa.

Ei kantaa

Perustelut

-

49. Suositus - Lausunto- ja muusta kuulemispalautteesta laaditaan arvio, jossa esitettyjä näkemyksiä arvioidaan. Arvio jäsenetään samoin kuin lausuntoyhteenveto, eli lausunnon antajien merkittävät perustelut arvioidaan kunkin perustelukohdan jälkeen.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

50. Suositus - Arvio kuulemispalautteesta julkaistaan jatkovalmistelupäätöksen yhteydessä Hankeikkunassa etappina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

JATKOVALMISTELU JA VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSENTEKO – SUOSITUKSET

51. Suositus - Jos lausunnonantaja esittää lausuntomenettelyn jälkeen esityksen sisältöön merkittävästi vaikuttavia uusia kommentteja, niistä viestitään muille sidosryhmille.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

EDUSKUNNAN ASiantuntijakuulemiset – Suositukset

52. Suositus - Suullisen esittelyn tueksi tehdään yleensä tiivis PowerPoint-esitys.

Ei kantaa

Perustelut

-

53. Suositus – Vastineessa asiantuntijapalaute, arviot ja esittelevän ministeriön kannat esitetään asiakokonaisuuksittain.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

54. Suositus – Vastineluonnos annetaan tiedoksi ja kommentoitavaksi muille eduskunnan kuulemille asiantuntijoille, jos valiokunta siihen suostuu ja se on aikataulullisesti mahdollista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

55. Suositus – Vastineasiakirja otsikoidaan esimerkiksi: ”HE xx/xxxx vp – X-ministeriön vastine Y-valiokunnalle.

Ei kantaa

Perustelut

-

SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI – SUOSITUKSET

56. Suositus – Seurannan painopisteiden ja jälkiarvioitavan sääntelyn valinnassa hyödynnetään kuulemisia ja muuta sidosryhmäyhteistyötä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

57. Suositus – Sidosryhmille kannattaa viestiä ministeriössä suunnitteilla olevasta seurannasta ja jälkiarvioinneista.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Suosituksen muoto voisi olla pikemminkin ”Sidosryhmille viestitään ministeriössä suunnitteilla olevasta seurannasta ja jälkiarvioinnista”.

58. Suositus - Seuranta varten tehtävän sidosryhmäkuulemisen palautteen laatua usein parantaa kuulemisen ajoittaminen kuultaville sopivaan ajankohtaan.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Suosituksen muoto voisi olla pikemminkin ”Seuranta varten tehtävä sidosryhmäkuuleminen ajoitetaan kuultaville sopivaan ajankohtaan, sillä se tyypillisesti parantaa kuulemisen palautteen laatua.”

59. Suositus – Erityisesti ennen vaalikauden vaihtumista on tarpeen seurata toimialan sääntelyn mahdollisia merkittäviä muutostarpeita ja käydä niistä keskustelua sidosryhmien kanssa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

60. Suositus – Jo lainsäädäntöhankkeen perusvalmistelun aikana on hyödyllistä kuulla sidosryhmiä seurannan ja mahdollisen jälkiarvioinnin tarpeesta ja toteutuksesta.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Suositukselle sopiva ilmaisumuoto olisi pikemminkin ”Jo lainsäädäntöhankkeen perusvalmistelun aikana kuullaan sidosryhmiä seurannan ja mahdollisen jälkiarvioinnin tarpeesta ja toteutuksesta.”

61. Suositus – Seurannan ja jälkiarvioinnin tiedonkeruussa hyödynnetään kuulemista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

62. Suositus – Seurannan tai jälkiarvioinnin osana järjestetyn kuulemisen, kuten keskustelutilaisuuden tai kyselyn, palautteen yhteenveto julkaistaan Hankeikkunassa esimerkiksi muistiona.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

63. Suositus – Myös jatkuvaluonteisen seurantatiedon riittävä dokumentointi viimeistään seuraavan säädösvalmisteluhankkeen aikana on tärkeätä, jotta sidosryhmät voivat arvioida tiedon oikeellisuutta, vaikutuksia ja merkittävyyttä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

64. Suositus – Mahdollisen jälkiarvioinnin loppuraportti julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

EU-ENNAKKOVAIKUTTAMINEN, EU-SÄÄDÖKSET JA VALTIOSOPIMUKSET – SUOSITUKSET

65. Suositus – Neuvoston kokouksen asialista jaetaan etukäteen tiedoksi valmistelujaoston laajalle kokoonpanolle.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Ehdotamme suositukseksi, että neuvoston kokouksen asialista jaetaan hyvissä ajoin etukäteen laajalle kokoonpanolle, jotta keskustelu asialistan sisällöistä mahdollistuu. Ks. perustelumme kohdassa 26.

MUU PALAUTE SUOSITUKSISTA

66. Muut kommentit suosituksista: esimerkiksi ehdotukset kokonaan uusiksi suosituksiksi

-

LIITTEET

67. Kommentit kyselyn laatiminen -liitteestä

Kyselyn rakenteen tulisi seurata kommentoitavan dokumentin rakennetta. Kyselyyn vastaamista monimutkaistaa ja hidastaa, jos kysymyksiin vastaaminen edellyttää dokumentin selaamista edes takaisin. Kyselyn ryhmittely temaattisiin kokonaisuuksiin tai edistymisen yleisestä erityiseen edellyttää sitä, että myös kommentoitava dokumentti on jäsennetty tällä tavoin.

Kyselyn laatimisessa tulee painottaa mahdollisuutta tuoda esiin näkökulmia ja perusteluita, joita lainvalmistelija ei ole huomionnut esitystä kirjoittaessaan. Siitä huolimatta, että suljetut kysymykset nopeuttavat ja helpottavat vastausten käsittelyä ja analysointia, tulisi niitä käyttää vain rajatuissa tapauksissa. Asiat ovat monitahoisia ja niihin on toisinaan mahdotonta vastata kyllä tai ei. Jos kysymyksenasettelut ovat liian yksinkertaisia, on vaarana, että kyselyn tulokset näyttävät päällisin puolin selkeiltä, mutta ne eivät todellisuudessa tuota validia tietoa.

Rakenteistetut kyselyt on vastaajan kannalta järkevintä toteuttaa niin, että kysymykset koskevat temaattisia kokonaisuuksia pikemminkin kuin niin, että kysely koostuisi lukuisista yksityiskohtaisista kysymyksistä. Näin kysely palvelisi sekä vastaajan mahdollisuuksia tuoda esiin uusia näkökulmia että valmistelijan mahdollisuuksia käsitellä palaute teemoittain. Mahdollisuus täysin vapaamuotoisen palautteen antamiseen avovastauksella on keskeistä.

Kyselyn laatimisessa olisi huolehdittava siitä, että samaa asiaa tai toisiinsa läheisesti liittyviä asioita ei kysytä eri kohdissa. Toisinaan on vaikea tietää, mihin kohtaan kyselyä palaute on perusteltua laittaa. Tämä on erityisen kriittistä, jos palaute ei tule käsitellyksi siksi, että se on laitettu kyselyssä väärään kohtaan.

Kyselyn kaikkien kysymysten tulisi olla vastaajalle näkyvillä ennen kyselyyn vastaamisen aloittamista. Kyselyn kokonaisuuden hahmottamista hankaloittaa, jos kysymykset ovat välilehdillä niin, että seuraavalle välilehdelle päästäkseen on täytettävä vastaukset edellisen välilehden kysymyksiin.

Kysely on toteutettava niin, että siihen vastaaminen on teknisesti mahdollista. Jos ohjeissa pyydetään tarvittaessa valitsemaan useampi kuin yksi valmiista vastausvaihtoehdoista, tällöin valitsemisen on oltava teknisesti mahdollista.

Kuulemisen sähköisistä työkaluista ks. kohta 21 liittyen Lausuntopalveluun ja Otakantaa.fi-palveluun.

68. Kommentit kuulemisen kielet -liitteestä

-

69. Kommentit asiakirjajulkisuus, tiedonhallinta, avoimuusrekisteri ja tietosuoja kuulemisessa –liitteestä

On tärkeää, että kaikki annetut lausunnot julkaistaan välittömästi siinä palvelussa, jossa lausunnot annetaan, sekä Hankeikkunassa.

70. Kommentit lakisäätteiset kuulemisveloitteet -liitteestä

-

Muu palaute kuulemisoppaasta

71. Muut kommentit kuulemisoppaan luonnoksesta

-

Mattila Maija
Aalto-yliopisto